



**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ**

**FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ  
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ**

**ORHAN PAMUK'UN BEYAZ KALE ADLI  
ROMANIN İNCELENMESİ**

**Mezuniyet Çalışması**

**ALİ ÇİÇEN  
981058**

**Danışman  
Doç. Dr. Bülent Yorulmaz**

**Lefkoşa-2002**



## ÖNSÖZ

Orhan Pamuk'un Beyaz Kale adlı romanı, Sessiz Ev'den tanıdığımız karakteri tarihçi Faruk'un önsözüyle başlıyor.Orhan Pamuk, kitabın sadece giriş kısmını değil,bütün hikayeyi Faruk'a anlattırılmış.Faruk, Sessiz Ev'de biri devrimci, diğeri zengin olma heveslisi iki kardeşiyle yaz tatilini geçirmek için Babaanneleri'nin yanına Cennethisar'a gitmişti.Oradan sık sık Gebze'ye geçip, tarih araştırmaları için arşivleri karıştırıyordu.

Beyaz Kale'de görüyoruz ki; Faruk bu araştırmaları sırasında tesadüfen 17.yüzyıldan kalma bir el yazması kitaba rastlıyor, okuyor ve çok beğeniyor,fakat not almak işine gelmediği için kitabı araklıyor. Daha sonrada bu kitabı, günümüze uyarlayarak bize aktarıyor. Böylece Sessiz Ev'de arşiv didikleyip, notlar alan, zamanının çoğunu evde içerek geçiren Faruk, Beyaz Kale'de önem kazanıyor.

Orhan Pamuk'un ,bu kitabı Sessiz Ev'in karakterlerinden talihsiz Nilgün Darvinoğlu'na ithaf etmesi de ayrıca etkileyici.Beyaz Kale'den önce Sessiz Ev'i okumuş olmak;insanı hemen kitabın havasına sokuyor.Faruk çalıştığı üniversiteden ayrılmak zorunda kalmış,dedesi Dr.Selahattin'in hayatını adayıp bir türlü bitiremediği ansiklopediyi yazmaya çalışıyormuş. Bu el yazmasınıbulup bize aktararak yazma hevesini bir anlamda gidermiş oluyor. Böylece Orhan Pamuk'da biz okurları hüzne boğan karakterlerinden hiç değilse birini yüceltip talihsizliğinden bir parça kurtarıyor.

Beyaz Kale'de ne anlatılıyor?:Hikaye 17.yüzyılda bir Venedik gemisinde başlıyor.Son noktaya gelindiğinde, İtalyan'ın Sultan tarafından öldürtüleceğini anlayan Hoca,zaten hayatını en ince ayrıntısına bildiği İtalyan'ın kıyafetini giyerek, kalenin Hı-ristiyan tarafına geçer.İtalyan da Hoca'nın yerine geçmekte zorlanmaz.Roman kurkusal olarak tam bir macera içeriyor.

Bu çalışmada bana yol gösteren, Yeni Türk Edebiyatı dersini sevdiren hocam, aynı zamanda bölüm başkanımız olan, Doç. Dr. Bülent Yorulmaz'a teşekkürü bir borç biliyorum. Ayrıca kaynak bulmamda yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

**ALİ ÇİÇEN**

# **İÇİNDEKİLER**

## **1. GİRİŞ**

1.1- ORHAN PAMUK VE BEYAZ KALE

1.2- YAZARIN HAYATI VE ESERLERİ

1.3- ELEŞTİRİ

1.4-ORHAN PAMUK HAKKINDA

## **2.İNCELEME**

2.1-ROMAN ÖZETİ

2.2-ŞAHİS KADROSU

## **DEĞERLENDİRME**

## **KAYNAKÇA**

**BEYAZ KALE**

**ÜZERİNE**

**ORHAN PAMUK**



Şu diyeceklerim!, kitaplarım, onları sevip okşayarak yazacak kadar akıllı yazarlar bilirler: Kimi romanlar vardır, yazarlarım ne kadar mutlu eden, yerli yerinde bir 'son'la biterlerse bitsinler, kahramanları, yayımlanan kitap dışmda serüvenlerine yazann hayallerinde devam ederler. 19. yüzyıl yazarlarından bazıları bu hayalleri 2. ve 3. ciltlerde anlatmayı denemişlerdir. Kurulmuş bir dünyayı yeniden kurmanın tuzaklarına düşmek istemeyen başkalarıysa, sanki kitabın şurup gidebilecek bu yeni ve tehlikeli yaşamım bitirmek için, romanlarının sonuna kahramanlarının olası geleceklerim acele acele tüketen bir bölüm eklerler, okuruz: "Yıllar sonra Dorethea iki kızıyla Alkingstone'daki çiftliğe geri döndü..." "Raza-rov'un işleri sonunda düzeldi, artık iyi bir geliri var, vb." Bir de başka tür kitaplar vardır, bunlar yazarlarım hayalindeki yeni yaşamlarım kahramanlarım yeni serüvenleri aracılığıyla değil, düpedüz kitapların kendi hikayeleri yüzünden sürdürürler. Kitap, yazann akima doluşan yeni düşünceler, imgeler, sorular, kaçırılmış bazı fırsatlar, okuyucuların, yakın dostların tepkileri, anılar ve başka bazı tasanlar yüzünden yazarın kafasında değişir durur. Sonunda yazarın kafasındaki kitap imgesi, kitapçı dükkanlarında satılan ve yazarın niyet ettiği kitaptan bambaşka bir şey olmaya başlayınca, yazar elinden kaçıp gitmekte olan bu yeni ucubeye onu nasıl ortaya çıkarttığım hatırlatmak ister.

Beyaz Kale'nin hayaletimsi ilk hayali, sanırım Cevdet Bey ve Oğulları bittiği zaman aklımda vardı: Bir geceyansı, mavi sokaklardan çağrılı olduğu saraya yürüyen bir kahin. Kitabın adı da buydu o zamanlar, tyi niyetle, 'bilim'le işe başlayan Kahin'im, pek bir heyecanla karşılanmayan bu bilgisini saraya kabul ettirebilmek için hiç de sevmediği, ama astronomi merakı yüzünden kolayca öğrendiği münecimlik sanatım önce istemeyerek uyguluyor, sonra da kehanetlerinin getirdiği güç ve iktidarla başı dönünce dolaplar çevirmeye başlıyordu. Gerişim bilmiyordum. O sıralarda, aklıma gelip duran bu 'tarihî' konulardan çekindiğim, kendimin de, başkalarının da sık sık sorduğu şu sorudan tedirgin olduğum için, düşünceyle onu ha-rekete geçirebilecek kadar ilgilenmedim: Niye tarihî romanlar yazıyorsunuz?

Daha önce, 23 yaşındayken, üç tarihî hikaye yaz-mıştım, Cevdet Bey için de 'tarih' diyorlardı; bu sorunun cevabı sanki benim edebi zevklerimle değil de ruhsal eğilimlerimle ilgili olmalıydı: Küçükken, sekiz yaşındayken, diye sanki açıklamam gerekiyordu, her şeyin birbirini tekrar ettiği ve radyonun hep aynı zırlıtları çaldığı bizim kattan, karanlık mobilyaların kararttığı

babaannemin katma çıktığım bir gün, Amerika'dan hiç dönmeyen doktor amcamın tozlu tıp kitaptan ve sararmış eski gazeteler arasında Reşat Ekrem Koçu'nun hazırladığı büyük ve resimli bir kitap geçti elime. Böylece her gün saatlerce tozu alınan karanlık apartman katında tozlar gölgeler gibi gene birikirken, ben, fuhşa alet oldukları düşünüldüğü için Azapkapı'daki maymuncu dükkan-larından alınarak ağaçlara asılan biçare maymunların hikayesini okurdum. Öfkeli çamaşır makinesiyle birlikte herkesin bir kaynar su ve arapsabunu öfkesine kapıldığı çamaşır günlerinde bir deliğe sıkışır, vebaya yakalanarak cezalandırılan Melek Girmez Sokağı'nın fahişelerinin karakalem resimlerine bakardım. Koridordaki sarkaçlı saatler yeni bir saat başım sabırla beklerken, ben sabırsız bir korkuyla, kolları bacadan kınlarak bir topun ağzına yerleştirilip bir gülle gibi göğe fırlatılarak idam edilen suçlunun hikayesine daldardım. Yazdığım ilk tarihî hikayelerden birini okuyan bir eleştirmen, benim günün önemli sorunlarımdan kaçmak için tarihe sığındığımı söylemiş.

Doğrusu bu düşünce, Sessiz Ev'i bitirdikten sonra, gene gözümün önünde tarihî hayaller cirit atmaya başlayınca, bana doğru gözüktü. Uzun romanlar arasında kısa bir şey yazayım, diyordum, hikayenin ön planda olduğu, yazarken beni dinlendirecek, eğlendirecek bir nuvel. Böylece Kahin'im için bilim ve astronomi kitaplarına keyifle gömüldüm. Adnan Adivar'm o eğlenceli ve eşsiz Osmanlı Türklerinde tlim'i bana aradığım atmosferin renklerini verdi (Evliya Çelebi'nin de bayıldığı tuhaf hayvan hikayelerim anlatan Acaib-ül Mahlukat türünden



kitaplar, başka kitaplardan değiştirilerek uyarlanmış coğrafya risalelerinin olmayan ülkeleri vb.). Arthur Koestler'in Uykudagezerler'deki Kepler yorumu (Niye benim ben?), Leonardo da Vinci'nin çocuksuluğu ve inanılmaz bir silah yapma tutkusu (ötekilere yetişmek ve onlara derslerim vermek için yanıp tutuşanların vazgeçilmez hayali), Katip Çelebi'nin çaresiz kitap kurtluğu (çevrelerinde acılarım ve hazlanm paylaşacak kimse olmadığı zamanlar daha da hüznünlü bir güzelliğe bürünen bu hastaları sevgiyle selamlıyorum), kahra-manlanma ister istemez bulaştı. Ünlü Osmanlı astronomu Takiyüddin'i bana tanıtan Prof. Süheyl Ünver'in istanbul Rasathanesi adlı kitabında varlığım öğrendiğim Taki-yüddin'in kuyruklu yıldız hakkında Padişah'a takdim ettiği, bugün kayıp olan muhtıra-i ilmiyeyi kahramanıma buldurup yorumlatmayı tasarlarırken astronomiyle astroloji arasındaki sınırın belirsizliğim biliyordum. Bir başka kitapta ise astroloji konusunda şöyle yazıyordu:

"Bir düzenin yıkılacağı tahminim yürütmek o düzeni devirmek için fena bir yol sayılmaz." Bütün siyasetçiler gibi Başmüneccim Hüseyin Efendinin de bu kehanet ilkesini! can havliyle uygulamaya çalıştığım, daha sonraları Naima tarihinde okudum.

Hikayemmm renklerin bir yanda biriktirmekten başka pek de kesin bir amacı olmayan bu okumalardan yo-rulduğumda elimde, dünya edebiyatında, özellikle bizim edebiyat ve hayatımızda çok görülen bir tema vardı: iyilik yapmak, başkalarına yararlı olmak için yanıp tutuşan bir kahraman! Okuyucuların kahramanların yarışma dışı bileyerek, yarışma da hayranlıkla gözyaşı dökerek okudukları o romanlarda iyilik dolu bu iyi kahramanı kötüler haince engeller. Daha iyi romanlardaysa iyilerin, yavaş yavaş karşı çıktıkları kötülükler tarafından yu-tulduğunu, değiştirildiğini okuruz. Kimbilir, belki ben de buna benzer birşeyler yazacaktım, ama 'iyiliğin', kahramanı harekete geçiren bütün o bilgi ve buluş he-yecanının kaynağını bulamıyordum bir türlü. Belki de, insanların kendilerini, okudukları kitaplarla değil, işittikleri sözler ve başkalarına duyduktan hayranlıklarla değiştirdiği bir ülkede yaşadığımız için, Kahin'imini, bilimi 'Batı'dan gelen birisinden öğrenmesine karar verdim. O uzak ülkelere gemiler dolusu gelen köleler bu iş için biçilmiş kaftandı. HegePi hatırlatan o efendi-köle ilişkisi işte böyle çıktı ortaya. Hocamla, kölesinin birbirlerine her şeyi anlatacaklarını, birbirlerini eğiteceklerini düşünüyordum, uzun uzun konuşmaları gerekiyordu, onları karanlık şehrin içinde, bir odada başbaşa kuruyordum. Bu ikili arasındaki ruhsal ilişki ve gerilim bir anda hikayemin temel noktası oluverdi. Biriktirdiğim renklerle allayıp pulladığım bu hayal ve hikaye parçacıklarının kahramanlarına, kitabımdaki dünyanın sayfaları arasında onları gezindirecek birer gövde de bulmaya karar verdiğim zaman Hoca üe italyan kölesini! görsel olarak öyle pek fazla birbirlerinden ayıramadığımı farkettim. Belki de hayal gücümün bir anlık tutukluğundan, böylece, bir özdeşlik düşüncesi doğdu. Bu noktadan sonra edebiyat tarihi denilen hazinenin o ünlü, ikizler, benzerler, birbirlerinin yerine geçen çiftler temasına atlayabilmek için benim öyle çok fazla hayal kurmam gerekmediğim, edebiyatı severek tanıyan okuyucularımm hemen karar vereceklerdir.

Böylece hikayem, kendi iç mantığımm zorlamalannın ya da benim hayal gücümün tembelliği yüzünden beni de heyecanlandıran bambaşka bir biçim alıverdi. Ken-dinden hoşnut olmadığı, müzisyen olmak istediği için öykündüğü Mozart'ın adını kendi adına ekleyiveren E.T.A. Hoffmann'ın çift teması üzerine kurulu kitapların farkındaydım tabii, Edgar Allen Poe'nun sinir bozucu hikayelerinin de, son bölümde, Slav köylerindeki saralı papaz efsanesiyle selamladığım Dostoyevskinin Öteki adıyla çevrilen isyan ettirici romanının da. Beyaz Kale yayımlandıktan sonra bu listeyi daha ne kadar uzatabilirim diye eşelendiğim bir Amerikan üniversitesinin kütüphanesinde, edebiyatta, bu ikiz-benzer temasıyla kimlerin neler yaptığını biraz okuduktan sonra boğulur gibi oldum. Böyle durumlarda ferahlamak için insanın kendinden çıkardıklarını hatırlaması belki en iyisidir. Ortaokuldayken biyoloji hocamız sınıfımızın çirkin ikizlerim birbirinden ayırdetmekle övünürdü, ama sözlü sınavlarda biri ötekinin yerine



geçerdi onların. Önce Şarlo'nun Büyük Diktatör filminin taklitlerim görüp sevdim, sonraysa aslını görüp sevmedim. Küçükken, bir resimli romanın sürekli kılık değiştiren Binbirsurat adlı kahramanına hayrandım: Benim yerime geçseydi ne yapardı acaba? Amatör bir psikologun yerine geçerek belki de söylerdi: Aslında bütün yazarlar bir başkası olmak isterler; Dr. Jekyll ve Mr. Hyde'da Hoffmann'dan çok Robert Louis Stevenson'un kendi ruhsal durumunun yansımaları vardır: Gündüz vatandaş, gece yazar! Belki yerime geçen benzerim, okurlanma benim ikizler bur-cundan olduğumu hatırlatmaya da kalkıştırdı, ama böyleşeylere inanmadığım bir yerde okuduğumu söyleyerek onu susturdum ben. Bu karışıklığın kitabımı bulup ona önsöz yazan Faruk'tan sonra, kitabın sonunda bir de benim konuşmaya kalkışmamdan çıkan karışıklığa benzediğim haklı olarak bazı okuyucuları söyleyeceklerdir. Amacımız açıklık olduğuna göre, açıklamaya çalışayım.

Beyaz Kale'nin elyazması, italyan kölenin mi, Osmanlı Hoca'nın mı yazdığı ben de bilmiyorum. Sessiz Ev'in kahramanlarından tarihçi Faruk'a duyduğum yakınlığı, Beyaz Kale'yi yazarken karşıma çıkan bazı teknik zorluklardan (okuyucu için gerekli bazı açıklamalar, zorunlu bazı tarihsel bilgileri aktarmak vb.) sakınmak için kullanmaya karar verdim. Onun aracılığıyla çözdüğüm bir üslup ve teknik sorunu: Kahramanlardan birinin öğüdünü tutarak kitabı sonuna kadar okumayan bazı okuyucular, (yazardan çok kahramanına inanmak bizim roman ge-leneğimizin önemli halkalarından) bir Türk'ün bir italyan'ın ağzından kitap yazmasının sakıncalarından söz ettiler. Kitabımın ilk ve son bölümlerinde selamladığım Cervantes de zamanında aynı endişelere kapılmış olmalı ki, Arap tarihçi Cide Hameta Benengeli (Seyyit Hamit bin Engeli)'nin bir elyazmasından yararlanarak yazdığı Don Kişot'u kendisine maletmek için boş yere kelime oyunlarına başvurur. Sessiz Ev'i bilenlerin hatırlayacağı Gebze arşivinde bulunduğu elyazması Faruk da tıpkı Cervantes gibi vatandaşların diline aktanırken başka kitaplardan da metne birşeyler eklemiş olmalı. Bu arada tıpkı Faruk gibi benim de arşivlerde çalıştığımı. kütüphanelerin tozlu raflarında elyazmalar arasında eşelendiğimi düşünen okurlanma, Faruk'un yaptığı işleri üzerime almak istemediğim! belirtmek isterim. Benim yaptığım, yalnızca Faruk'un bulunduğu bazı ayrıntılardan yararlanmak oldu. Onları, ilk tarihî hikayelerim! yazarken severek okuduğum Stendhal'ın italya Hikayeleri'nden öğrendiğim o eski, bulunmuş elyazması yöntemiyle Faruk'a yazdırdığım giriş bölümüne serpiştirdim. Böylece hem belki, bir başka zaman yazacağım öteki tarihî hikayelerim için Faruk'u -tıpkı dedesi Selahattin Bey'e yaptırdığım gibi- hizmetimde çalıştırmaya alıştırıyordum, hem de okuyucuyu damdan düşer gibi bir kostümlü baloya sokmanın -tarihî romanın en zor yeri- tehlike -lerinden kurtuluyordum.

Hikayemi, yalnızca tarihsel olarak uygun düştüğü ya da renkli ve cıvıvli bir dönem olduğu için değil, aynı zamanda kahramanlarım Naima, Evliya Çelebi ve Katip Çelebi'nin yazdıklarından yararlanabilsinler diye 17. yüzyılın ortalarına oturtmaya karar verdim, ama daha önceki ve sonraki yüzyıllarda yaşanmış birçok küçük hayat parçasığı da, seyahatnameler aracılığıyla kitabıma sızdı, iyiniyetli, iyimser italyan'ımı Hoca'nın kölesi yapabilmek için (gemiyle esir düşme ve sahte hekimlik günleri) bir yüzyıl önce tıpkı Cervantes gibi Türklerce esir düşen adsız bir ıspanyol'un ikinci Filip'e sunduğu bir kitaptan yararlandım. Cervantes'le aynı yıllarda Osmanlı gemilerinde kürek köleliği yapan Baron W. Wratislaw'ın zindan günleri kölemin hücre hay atma örneklik etti. İstanbul'a onlardan kırk yıl önce gelen bir Fransız'ın, Busbecq'in mektuplarından veba günlerini (alelade bir çıban bile veba korkusu verirdi!) ve istanbuladalanna sığınan Hristiyanlar'ı yazarken yararlandım. Fişek gösterisine, kimi istanbul manzaraları ve gece eglencelerine (Antoine Gallant, Lady Montagu, Baron de Tott) Padişah'ın sevgili aslanlarına ve aslanhanesine (Ahmet Refik), ordunun Lehistan seferine (Ahmet Ağa'nın Viyana Kuşatması Günlüğü), çocuk padişahın kimi rüyalarına (Babaannemin evindeki kütüphanede okuduğum Reşat Ekrem Koçu'nun aynı malzemeyle yazdığı başka bir kitap: (Tarihimizde Garip Vakalar), istanbul'un başıboş köpeklerine, vebaya karşı



alınabilecek önlemlere (Helmut von Moltke'nin Türkiye Mektupları), kitaba adım veren Beyaz Kale'ye (Tadeutz Trevanian'ın Transilvanya'da Yolculuklar adlı gravürlü kitabında kalenin tarihçesinden başka kütüphanesindeki, bir barbarla bir Fransız romancısının yer değiştirmesine ilişkin bir romandan da söz ediliyor) ilişkin bazı ayrıntıları da hikayemin geçtiği dönemin değil, başka bazı devirlerin tanıklarından derledim.

Üzerlerine ölü toprağı serpilmiş nice uyuklu ülkeyi yaşanılır kılan kitap kurtların da keşfedemeyeceği ve kitabı bir ikizimizin yazabileceği bir kitap olmaktan çıkaran noktalardan bir ikisi: Edirne'deki Beyazıt Camii külliyesindeki tımarhanenin ve hastalar için çalınan sihirli müziğin tanığı tabii ki Evliya Çelebi'dir, ama bu güzelim yapıyı basan çamuru, bulutlu ve kimsesiz bir bahar sabahı karımla ben ürpererek ve hüznle gördük. Padişahı heyecanlandıran leyleği de. Avcı Mehmet'in gördüğü ve kahramanlarımın yorumladığı rüyalarından bazılarım aslında ben düşledim (eli çuvalı karanlık adamlar). Tıpkı italyan köleme çocukluğunda yapıldığı gibi benim de yeni elbisemi, üstünü başım paraladığı için ağabeyime giydirdiler, ama kitaptaki gibi kırmızı değil, mavi beyazdı. Soğuk kış sabahlarında benle kardeşim! götürdüğü bir gezintinin dönüşünde annem bize bir yiyecek ahrsı (helva değil, acıbadem kurabiyesi) Hoca'nın annesi gibi söylerdi:

"Kimse görmeden şunları yiyiverelim." Kitaptaki kırmızı saçlı cücenin, çocukluğumuzun klasiği Kırmızı Saçlı Çocuk'la ya da yazdığım ve yazacağım kitapların cüce-leriyle ilgisi yoktur: 1972 yılında Beşiktaş Çarşısında gördüm. Hoca'nın tasarladığı, uzun bir süre kurulup ayarlanmadan namaz saatlerim gösterecek bir saat yapma düşüncesinin benim ergenlik hayallerimden biri oldu-ğunu sanırdım, yanılmışım. Hala gerçekleştirilmemesine şaşıtığım bu tasarıyla çok ilgilenen çıktı; birisi de Ja-ponlar'ın böyle bir kol saati yaptıklarını söyledi, ama görmedim.

Belki sırası gelmiştir: insanoğlunu, kültürleri birbirlerinden ayırmak için yapılmış ve yapılabilecek olası sınıflamalardan biri olan Doğu-Batı ayrımının gerçekliğe ne kadar uygun düştüğü, tabii ki Beyaz Kale'nin konusu değildir. Kötü bir üslup ve sıradan gözlem ve heyecanlarla kaleme aldığı o giriş yazısıyla Faruk'un hiçbir okuyucuyu kandıramayacağı düşünüldüğünde, yalnız kitap kah-ramanlarının değil, kitap okuyucularımın da Doğu-Batı ayrımıyla ilgilenir görünmeleri şaşırtıcıdır. Tabii şunu da eklemek gerek: Bu ayrımın heyecanıyla yüzyıllardır yapılmış onca kuruntu olmasaydı bu hikaye de kendini ayakta tutacak renklerin birçoğunu bulamazdı. Vebanın, Doğu-Batı ayrımı için bir turnusol kağıdı gibi kullanılması da eski bir düşüncedir. Baron de Tott, anılarının bir yerinde şöyle der: "Veba bir Türk'ü öldürür, bir frengi ıstırap çektirir!" Böyle bir gözlem, benim için bir saçmalık ya da bir bilgelik kırmıtısı değil, yalnızca, sırların birazını vermeye çalıştığım bir kurgu serüveni sırasında yararlanılabilecek bir renktir. Belki yazarına sevdiği bir geçmişi ve kitabı hatırlatmaya yarayabilir, ama renklerin nasıl bulunduğu ve biraraya getirildiği anlatmakla bitmez.

Temmuz 1986



## ORHAN PAMUK



1952'de İstanbul'da doğdu. Liseyi Robert Koleji'nde bitirdi, İstanbul Teknik Üniversitesi'nde üç yıl mimarlık eğitimi gördü. 1976'da İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi. 1974'den başlayarak düzenli bir şekilde yazı yazmayı kendine iş edindi. İlk romanı Cevdet Bey ve Oğulları 1979'da Milliyet Yayınları Roman Yarışması'nı kazandı. 1982'de yayımlanan bu kitap 1983 Orhan Kemal Roman Ödülü'nü de aldı. Aynı yıl ilk baskısı çıkan Sessiz Ev ile 1984 Madaralı Roman Ödülü'nü ve bu kitabın Fransa'da çıkan çevirisiyle de 1991 Prix de la découverte européenne'i (Avrupa Keşif Ödülü) kazandı. 1985'de yayımlanan tarihî romanı Beyaz Kale Pamuk'un ününü yurt içinde ve yurt dışında genişletti. New York Times gazetesinin "Doğu'da bir yıldız yükseldi" sözleriyle karşıladığı bu kitap, belli başlı bütün Batı dillerine çevrildi. 1990'da yayımlanan Kara Kitap, karmaşıklığı, zenginliği ve doluluğuyla çağdaş Türk edebiyatının üzerinde en fazla tartışılan ve en çok okunan romanlarından biri oldu. Ömer Kavur'un yönetmenliğini yaptığı Gizli Yüz filminin senaryosunu da 1992 yılında kitaplaştırdı. 1994'te yayımlanan Yeni Hayat romanı Türk edebiyatının en çok okunan kitaplarından biri oldu. 1998'de yayımladığı Benim Adım Kırmızı adlı romanı olağanüstü bir ilgi gördü. Daha önce yayımlanmamış "Pencereden Bakmak" adlı uzun hikâyesini Aralık 1998'de Öteki Renkler başlığıyla kitaplaştırdı. Son romanı Kar da uluslararası alanda büyük ilgi çekti.

### ESERLERİ

#### ROMAN:

Cevdet Bey ve Oğulları (1982)

Sessiz Ev (1983)

Beyaz Kale (1985)

Kara Kitap (1990)

Yeni Hayat (1994)  
Benim Adım Kırmızı (1998)  
Kar (2002)

ÖYKÜ:  
Öteki Renkler (1998, denemeler de var)

SENARYO: Gizli Yüz (senaro 1992)

## ÖDÜLLERİ

1979 Milliyet Yayınları Roman Yarışması, Cevdet Bey ve Oğulları ile  
1983 Orhan Kemal Roman Ödülü, Cevdet Bey ve Oğulları ile  
1984 Madaralı Roman Ödülü, Sessiz Ev ile  
1991 Prix de la Découverte Européenne (Avrupa Keşif Ödülü), Sessiz Ev ile





**ŞANAT**  
**BİR YAZAR**



**Türk okuyucusu Orhan Pamuk'u her zaman kulesindeki yazar olarak gördü. Kitabı çıktığında her yerde konuşma, görünme hali bile onun yazı ve edebiyat için yaşadığı izlenimini, ona yüklenen "gizemli yazar" kimliğini kıramadı.**

**ŞEBNEM İŞİGÜZEL**

ORHAN Pamuk'un seçme yazılarının ve "Pencereden Bakmak" isimli hikâyesinin yer aldığı "Öteki Renklerde kitaplarından söz ettiği bölümün adı, "Kitaplarım Benim Hayatım". Bu çok anlamlı bir cümle. Kitapları ve yazı Orhan Pamuk'un hayatı. Bir röportajında kitapları için "işte raflarda duruyorlar," demiş ama hemen ardından da gönüllerini almıştı: "Onlarla birlikte yaşadım".

Bir insanın kendini yazıya kapatması olabilir bir şey. Ancak Orhan Pamuk'un kendisini yazıya kapatma hali büyülüymüş gibi. Ya da Orhan Pamuk bunu bize öyle sunuyor ki hiç kimse kendisini dünyaya ve yazıya böyle kapatamaz

sanıyoruz. Ama öyle. Orhan Pamuk gibi yazıya, edebiyata karşı böyle kararlı olmak zor.

Orhan Pamuk 18 yaşına kadar ressam olmak istemiş. Resme olan ilgisi yıllar yıllar sonra yazacağı "Benim Adım Kırmızı"da işine çok yaramış. Onu yazar yapan, hayat denilen ve akıl karıştıran o karmaşaya adımlarını atmaktaki çekingenliği olmuş. "Çekingenlikten çok sıkılganlık" diye de düzeltmiş bunu Orhan Pamuk. Aynı röportajında yazıyla olan ilişkisini de "Yazmak yaşanmayan hayattan bir çeşit intikam almaktır," diye özetlemiş.

Orhan Pamuk, roman yazmak üzere odasına kapandığında mimarlığı bırakmış, üniversite diploması olsun diye gazetecilik okuyan 22 yaşında bir gençmiş. Bir masal gibi anlatıyorum ama Pamuk da yazma halini hep böyle anlatıyor. "Yeni Hayatödan sonra çok satan medyatik bir yazar olması bile onun yazma halinin büyüsunü bozamadı. Türk okuyucusu onu her zaman kulesindeki yazar olarak gördü. Kitabı çıktığında her yerde konuşma, görünme hali bile onun yazı ve edebiyat için yaşadığı izlenimini, ona yüklenen "gizemli yazar" kimliğini kıramadı. Oysa son kitabıyla Orhan Pamuk'un satış rakamlarını yakalayan Ahmet Altan "Kadının etli butlusunu severim" başlığını yedi, ne yazarsa yazsın, ne kadar iyi bir yazar olursa olsun "kadını anlayan ve yazan yazar" damgasından kurtulamadı. Mazhar Alanson "Ahmet Altan kadınları anlama kursu açsa da gitsek, anlasak şu kadınları" deyip çıktı işin içinden. Orhan Pamuk'un medyada böyle bir şeye muhatap olmama durumu, edebiyata ve yazıya olan bağlılığını herkese çok derinden hissettirmesinde olabilir mi?

Yazar olacağım diye 22 yaşında odalara kapanmasından sonra ilk romanı "Cevdet Bey ve Oğulları"nı dört yılda yazmış Orhan Pamuk. İlk romanı yayımlanmadan ikincisini yani "Sessiz Ev"i ve üçüncü romanı "Beyaz Kale"nin büyük bir bölümünü... Sekiz yıl sonra odasından çıktığında yayımlanmamış iki



buçuk romanı varmış. İlk romanı henüz basılmadan 1979'da Milliyet Yayınları Roman Ödülü'nü almış. Ancak ilk romanını yayımlatabilmesi için öfkeli bir üç yıl geçirmek zorunda kalmış. Sanat dergilerine ciddi ciddi "Ödül Almış Roman Satılıktır" ilanı vermeyi bile tasarlamış. Bir başarısızlık hikâyesini konu edinen "Cevdet Bey ve Oğulları" bildiğiniz üzere yayımlandığında yazarına büyük bir ün kazandırdı. Buraya kadar yazarın yazma ve edebiyatla uğraşma halini efsaneleştirmek için elimizde her türlü malzeme var.

Orhan Pamuk için roman yazmayı ilginç kılan şeylerden biri de her yeni romanda yeni bir söyleyiş tarzını bulmak olmalı. Bu yüzden ikinci romanı ilkinе benzemiyor, üçüncüsü hepsinden farklı kalıyor. Orhan Pamuk, "Beyaz Kale"nin düşsel ortamından, karanlık sahnelerinden "Kara Kitap"a düştüğünde artık dışarıda da tanınmış bir yazardı.

Her ne kadar Doğan Hızlan, Selim İleri'den Adalet Ağaoğlu'na kadar pek çok değerli ve önemli yazarımıza dışarıda şans tanısı da, yeni dünyada var olmak iyi yazarlığın yanı sıra profesyonellik diyebileceğimiz bir şeyi de gerektiriyor. Ajanlar ve ajanslar ama en önemlisi burada ve burası için yazıyor olma halinden kurtulma durumu. Hatta çıkacağı zirveyi en başından gözüne kestirmek!

Orhan Pamuk her adımını hesaplayan bir yazar. Bütün kitapları çok satmasına rağmen bir kalemde çok satabilmenin ince yollarını buldu. "Yeni Hayat", Türkiye şartlarında edebi bir eserin yüz binlerce satabileceğini, banka memurelerinin, terzi yanında çalışan çırak kızların kitapçılara koşabileceğini, bir kitabı okumaya çalışacaklarını, dahası okuyup sevebileceklerini herkese gösterdi. "Benim Adım Kırmızı" ile bu rakam düşmedi; daha da yükseldi. Son romanı Amerika'da da çok konuşuldu, hatta söylenenlere bakılırsa Türkiye'ye yansıyan bunun onda biri bile değildi. Orhan Pamuk, "Benim Adım Kırmızı" ile çok zor bir kaleyi, Amerika'yı fethetti. Son olaylardan önce Amerika'da gözü

## Modern Romanın Serüveni

### Don Quixote'den Beyaz Kale'ye Taklitçi ve Temsilci Anlatı

Çocukluk yıllarımızın en önemli karakteridir yel değirmenlerine savaş açan Don Quixote. İnce uzun yüzü, bembeyaz sakalı, gümüş rengi zırhı; tıknaz refakatçisi Sancho Panza ve ahı gidip vahi kalmış atı Rosinante ile çocukluk imgelerimizi geliştirmiştir. Hele hayatını adadığı sevgilisi köylü kızı Dulcinea...

Miguel de Cervantes'in 17. yüzyılın başlarında kaleme aldığı yaklaşık 800 sayfadan oluşan bu kalın dostumuzun özünde modern edebiyatın temelini oluşturan tartışmaların yattığını çoğumuz bilmeyiz. Sistemli bir biçimde edebi türleri, karakterleri, anlatıcıları, okuyucuları; hatta yazarları serüvenine dahil eder modern roman. Okuyucunun zihnine tüm edebi kavram ve kuramları çiviyle sabitler önce. Kendine özgü kurgusu zamanı zamanın, mekanı mekanın, türü türün içine geçirmeye başlar adım adım. Gölge oyunu ilerledikçe vidalar gevşer. Anlatıcılar değişir, karakterler ters yüz olur; okuyucu kendi imgesini karşısında bulur. Romanın otoritesi olan yazar kimliğini böler de böler. Ortaya çıkan yeni türse kollektifçe yazılmış modern romanı oluşturur.

Yokluğun içinde var olur, şüpheli zihinlere gerçekliği sorguladır. Okuyucusu ve yazarı gözden kaybolurken o başucumuzda dikiliverir. Çağdaş Edebiyatımızın en önemli eserlerinden Beyaz Kale'de bu gölge oyununu başarıyla kullanmıştır Orhan Pamuk. Modern akımın Türk Edebiyatı'nda belki de en önemli temsilcisidir zamanı, mekanı, karakter ve anlatıcısını karmaşıklaştıran Beyaz Kale. Delillerle, kesin bilgilerle, tarihi gerçeklikle yola çıkar. Şüpheyle, kaosla, karmaşayla çekip gider. Kitaba net başlayan zihnini bulanıklaştırarak terk eder okuyucusunu.

200 yıllık serüveninde romanın refakatçisi olalım; bahsettiğimiz iki romanla derin bir yolculuğa çıkarak... Her iki romanda da öykü tarihi gerçeklik taşıdığı iddia edilen bir takım yazıtların bulunmasıyla başlar. Birer anlatıcı belirir ve yazıtların gerisini bulmak için yola çıkar. Sonra başka anlatıcılar belirir ve öyküyü kaldığı yerden anlatmaya başlar. Böylece yazıtları kaleme alan ses, bulup hikayeye başlayan ses ve gerisini getiren ses olarak üçe bölünen anlatıcıyla daha romanların başında tanışır okuyucu. Anlatıcılar kopuk kopuk bilgileri birleştirdiklerini romanın umulmadık yerlerinde belirterek anımsatırlar sürekli. Don Quixote'nin ortasında yazıtları Arapça'dan İspanyolca'ya çeviren Cid Hamed Benengeli bir kelimeyi okuyamadığını paylaşır okuyucuyla. Beyaz Kale'de de çok bilge üçüncü ses anlatıcı Venedikli'lerin esir alınmasının üzerine kısa bir yorum yapar. Roman ilerledikçe anlatıcının etkisinden sıyrılarak kurguya yoğunlaşmaya başlar okuyucu. İkinci sürprizle karşılaşır. Don Quixote romanında Cervantes'in hapiste olduğundan bahsedilirken Beyaz Kale'de de Orhan Pamuk'un bir önceki romanına net bir gönderme yapılır.

Don Quixote'de bu göndermecilik oyunu bir adım ileriye gider; kitaplar ve edebi türler taklit edilmeye başlar. Don Quixote ve Sancho bir çobanla karşılaştığında pastoral, bir aşıkla sohbet ettiğinde lirik söylemler kullanılır örneğin. Şovalyelik ve tüm kuralları şovalyecilik oynayan Don Quixote'nin tartaklanması ve aşağılanmasıyla alaya alınır.



Zamanın ve mekanın içiçe geçerek karmaşıklaşması Don Quixote'de Sancho ve Don Quixote'nin farklı algılamalarıyla ifade edilirken Beyaz Kale'de geri dönüşlerle belirginleşir. Don Quixote bayıldığında aylarca bir evde misafir kaldığını, Sancho ise sadece bir iki dakika geçtiğini iddia eder. Veba salgını sırasında Beyaz Kale'de Hoca ve Venedikli zaman konusunda çelişkiye düşerler önce. Sonra geri dönüş yapan anlatıcı okuyucuyu kronolojiyi sorgulamaktan vazgeçirir. Beyaz Kale'nin Hoca'nın mı yoksa Venedikli'nin mi evi olduğu bile karmaşıklaşır; tıpkı Don Quixote'nin maceralarının ortasında evinde, yatağında; başucunda rahiple uyanması gibi...

Karakterler Beyaz Kale'de Hoca'nın Venedikli'ye, Venedikli'nin Hoca'ya dönüşmesiyle ters yüz olur. Kim veba olmuş; kim kime misafir gelmiştir gölge oyunları ile okuyucuya da karakterlere de unutturulur. Don Quixote'nin idealist söylemlerinin bitişi, Sancho'nun şövalye jargonuyla konuşmaya başlaması da aynı gölge oyununun diğer romandaki yansımasıdır. Mis kokulu düşesi Dulcinea sarımsak kokan bir köylü kızı olarak görünmeye başlar Don Quixote'ye de. Oysa Sancho onun bir düşes olduğunu iddia etmektedir. Don Quixote kendine savaş açan devler gördüğünde Sancho'nun tek gördüğü yel değirmenlerine savaş açan bir deli olmuştur başında. Zamanla karakterler öyle içiçe geçmiştir ki Sancho o zaman gerçekten devlerle savaştıklarına inananır hale gelmiştir.

Her iki romanda da sonunda birbirine dönüşen karakterler birbirlerine türlü oyunlar oynamış; başkalarının oyunlarına da alet olmuşlardır. İlüzyon ve ilüzyonistler her iki romanda da büyük yer tutar. Beyaz Kale'de Hoca ve Venedikli'nin günlerce uğraşarak gerçekleştirdikleri havai fişek gösterisi de Don Quixote ve Sancho'yu kandıran büyücü de ilüzyonlar dünyasının romanlardaki temsilidir. Kafası karışmış okuyucunun bile Don Quixote'de romanın birinci bölümüne ilişkin sorular soran dük ve düşes olarak yansıması vardır. Dük ve düşesin Don Quixote ve Sancho'yu kandıran iki fırsat düşkünün çıkması da oldukça ironiktir. Venedikli'nin Hoca'yı kandırarak yerine geçmesinin yarattığı ironik durum ölüm döşeginde Don Quixote'nin Sancho'yu başından beri kandırdığını; aslında şövalyelik diye bir şey olmadığını itiraf etmesi ironisine paraleldir.

Romanların sonunda Don Quixote da Hoca mı Venedikli mi olduğu tam açığa çıkmayan ikinci karakter de ölür. Onlar ölürken Sancho Panza ve diğer karakteri, ölen kişiliğe adeta büründükleri bir başka gölge oyunu beklemektedir.

Her iki roman da net sonlarla huzur içinde bitmek yerine bulanık ve okuyucuya başından beri kandırıldığını düşündüren birer sürpriz sonu tercih etmiştir.

İdama giderken Hoca Beyaz Kale'deki anılarını hatırlar. Oysa ki orası Venedikli'nin evidir ve Hoca bu eve misafir bile olmamıştır. Don Quixote'deyse bu romanı kim yazdı tartışması getirir sonu. Sonunda kalem bile ortaya çıkar ve bu romanı yazanın kendisi olduğunu iddia eder.

Taklitler ve temsillerle dolu olan bu iki romandan ilki modern romanın kavramlarını ve söylemlerini belirlemiş; Beyaz Kale de onun izinden gitmiştir. Ana temaya göre anlatıcılar, karakterler, zaman, mekan, yazar, okuyucu ve tüm söylemler birer yanılsamadır. Roman da hayat gibi bir ilüzyondur ve ilüzyonistlerle doludur...

Bir sahne üzerinde birbirini yanıltan iki ilüzyonist...

İşte bu gerçeğin ta kendisi!

Miguel de Cervantes

( Bu sözü Don Quixote romanında Don Quixote söylüyor aslında. Acaba ona mı referans verilmeliydi?)

**Yazan:İnci BİLGİN**





## Orhan Pamuk Kanada'ya konuştu



NTV

**Kanada'nın CBC Radyosu, ünlü yazarı söyleşi programına konuk etti.**

6 Mayıs— Eleanor Wachtel'in sunduğu "Writers and Company" adlı programda, yazarın yaşam öyküsü ve yapıtları üzerinde duruldu. Pamuk, çeşitli sorular üzerine Türkiye'nin siyasi ve sosyal bir panoramasını aktardı.

Eleanor Wachtel'in sunduğu "Writers and Company" adlı programda, yazarın yaşam öyküsü ve yapıtları üzerinde duruldu. Sunucunun "sıradışı yazar" olarak tanımladığı Orhan Pamuk, İslami minyatür sanatından nasıl etkilendiğini anlatırken, "Kara Kitap" adlı yapıtında İstanbul'u kendine öz farklı bir tarzda betimlemeye çalıştığını, bu amaçla İslam klasiklerini okuduğunu ve incelemeler yaptığını, İslam sanatının "saflığı ve sadeliğinin" etkisinde kaldığını belirtti.

İslam'la ilgili görüşünü de aktaran Pamuk, Türkiye'nin Avrupalı bir kimliğe bürünmesine önem verildiğini, ancak bu yapılırken tarihi değerlerin unutulduğunu savundu. Pamuk, Osmanlı kültürünün bastırıldığını, bunun yerine hümanist, liberal ve Batılı değerlerin benimsendiğini, ancak bunda da tam anlamıyla başarılı olunamadığını söyledi. İslam kültürüyle arasındaki ilişkinin "tamamen entelektüel düzeyde" olduğunu ifade eden Pamuk, buna en güzel örnek olarak "Benim Adım Kırmızı" adlı kitabını gösterdi ve bu kitapta ihtişamlı İslami allegorilerin laik bir anlatımla sergilendiğini kaydetti. Programda, Orhan Pamuk'un Türkiye'nin konumu hakkında, "Batı ile Doğu arasında bulunan Türkiye, coğrafi olarak Avrupa'ya ait, ancak siyasi anlamda nereye ait olduğu bir soru işareti" şeklindeki tanımlaması aktarıldı.

Pamuk, neden siyasi bir kitap yazdığına ilişkin bir soru üzerine, romanlarının popüler olmasından sonra liberal görüşlerinin gündeme geldiğini ve giderek siyasi bir kimlik kazanmaya başladığını söyledi. Pamuk, Türkiye'nin sorunlarıyla ilgili kendi tarzında bir siyasi kitap yazmaya böylelikle karar verdiğini belirtti. Sunucunun, 11 Eylül saldırılarının Türkiye'de nasıl tepki gördüğüne ilişkin sorusu üzerine Pamuk, Türkiye genelinde toplumun kendini ne ABD, ne de aşırı köktendinci gruplarla bağdaştırdığını söyledi.



## Orhan Pamuk, kitabının Kürtçe çevirisini imzaladı

**Kürtçe'ye “Nave mın Sore” olarak çevrilen “Benim Adım Kırmızı” adlı romanın tanıtımı için Diyarbakır’da bir söyleşi düzenlendi.**

Yazar Orhan Pamuk “Benim Adım Kırmızı” romanının Kürtçe çevirisinin tanıtımı için geldiği Diyarbakır’da “Edebiyatta Kültürlerarası İlişki” adlı söyleşiye katıldı.

Pamuk, “Diyarbakır 2. Sanat ve Kültür Festivali” etkinlikleri kapsamında yapılan söyleşide, Diyarbakır’a her gelişinde yanlış anlaşılacak birşey söylemekten korktuğunu, ancak korka korka da olsa tekrar geldiğini belirterek, hiçbir yerde kendisini bu kadar evde hissetmediğini söyledi.

Kitabının Kürtçe çevirisinin çıkmasının olay olmasının anormal bir durum olduğunu ifade eden Pamuk, Kürtçe’nin baskı altında olan bir dil olduğunu ileri sürerek, “Kürtçe’nin bu



durumu Avrupa ve dünyaya karşı her zaman yüzümüzü kızartan bir durum olmuştur” ifadesini kullandı. Daha sonra izleyicilerin sorularını yanıtlayan Pamuk, roman ve şiiri ile romancı ve şair karşılaştırmaları yaparak, şunları söyledi: “Allah şairlerin kulağına bir şeyler fısıldar da öyle yazarlar. Romancıların kulağına ise fısıldamaz. Biz romancılar ise fısıldasaydı ne söylerdi diye düşünüp roman yazarız.” Pamuk daha sonra uzun kuyuklar oluşturan okuyucularına “Benim Adım Kırmızı” kitabının Kürtçe çevirisi “Nave mın Sore”yi imzaladı.



## Orhan Pamuk'un romanı A.B.D'de



**Yazar İngilizce'ye çevrildikten sonra Amerika'da popüler olan kitabı "Benim Adım Kırmızı"nın tanıtımı için Washington'da düzenlenen toplantıya katıldı.**

Orhan Pamuk

13 Mart— Pamuk, Smithsonian Freer Ulusal Sanat Galerisi'nin düzenlediği toplantıda, "Benim Adım Kırmızı" romanından bir bölümü İngilizce olarak okudu, sonra da hayranları için imza dağıttı. Son romanı "Kar" ise diğer romanları gibi İngilizce'ye çevrildikten sonra Amerikan okurlarının beğenisine sunulmayı bekliyor.



## 2-1-İNCELEME

### ROMANIN ÖZETİ

Onyedinci yüzyılda Venedik'ten Napoli'ye gitmekte olan gemilerini Türk gemileri kesmişti, Gemide ki Türk mağripli olan kürekçileri Osmanlı donanmasını duyunca sevinçten kürekleri bırakmıştı. Acemi kaptan korkudan ne yapacağını şaşırmıştı. Gemiye kuşatan Osmanlı Levent'leri gemide kıyasıya bir savaş veriyordu. Venedikli ise kamerasında bir an kendi geçmişiyle karşı karşıya idi. Dostlarını nişanlısını ve akrabalarını düşündü Osmanlı Leventleri Müslüman köleleri zincirinden kurtarıp diğer Venedikli denizcileri esir aldılar direnenlerde savaşarak yok oldular. Osmalı donanmasının kaptanı Ceneviz dönmesi reis Venedikliye esir almadan önce ona neden anladığını sordu. O da astronomi bilgisinde iyi olduğunu ve geceleri yön bulma yeteneğinden bahsetti. Çünkü esirleri Osmanlılar yeteneklerine göre kullanıyorlardı Venediklinin elinde anatomi kitap cildi gördükleri için ona hekimlikten anlayıp anlamadığını sordular. O da cerrah olmadığını ama pansuman yapabileceğini beyan etti. Venedik donanmasının kaptanı da kazığa otutturulup öldürülmüştü kırbaççıları ise burnunu ve kulaklarını kesip ibret olsun diye bir sala koyup denize bırakmışlardı. Venedikli esir anatomi biligisinin değilde aklının Kurnazlığı ile diğer esirlerden rahattı. Birkaç tedavi ettiği Türk'ün yarası kendiliğinden kapanınca herkes onun hekim olduğuna inandı. Donanma İstanbul'a esirleri alaylı bir biçimde halkın ve çocuk padişahın önünden geçirildiler oradan da Sadık Paşa'nın zindanına atıldılar. Zindan çok pis bir yerdi. Venedikli esir gardiyanların birkaçını iyileştirdiği için ona güzel bir hücre bile vermişlerdi. Hekimlikten zindanda para bile kazanıyordu bu paralarla zindanda gardiyandan Türkçe dersi alarak kısa bir sürede Türkçe öğrenmişti. Zindanda hastaları iyileştirdiğini duyan paşa konağına çağırılmış görevliler konağa götürdüğünde paşanın basit bir soğuk algınlığı hastalığını görür. Yaptığı basit ilaçları paşaya verir. Paşa tekrar Venedikli esiri çağırılmış idi. Paşa'nın iyileştiğini görünce sevinmiş, Paşa'da onu her zaman kollayarak ödüllendirmiştir.

Paşa sefere çıkmıştır. Seferden dönüce Venedikli esiri tekrar çağırtmıştı paşanın odasına girince Venedikli esir kendisinden beş altı yaş büyük ama kendisine çok benzeyen birini görünce çok şaşırmıştı okadar benzerlik ki kendisinin oradaymış gibi hissetmişti Paşa oğluna baş vezirin kızını alacaktır. Fakat gösterişli bir düğün yapmak ister. Paşa yapacağı düğünün eşsiz ve mükemmel olmasını dilemektedir. Paşa Venedikli esire gökyüzüne fırlatılan o fişeklerden ve barutlardan biligisinin olup olmadığını sormuştur. Venedikli esir de bu konuda her şeyi bildiğini söyleyince; Paşa, Hoca ile beraber bu işi hazırlamasını söyler. Daha önce de Sultan'ın doğumun da ,sonradan ölen bir



Maltalı'nın ateş bazlarla hazırladığı gösteride paşanın Hoca dediği Venedikli Esir ile beraber bu gösteri için çalışmalarına başlamasını ister. Ayrıca Venedikli Esir'in hayatı tamamen hocaların sorumluluğuna vermiştir. Hoca ile Venedikli Esir kafa kafaya verip testlere başlarlar. Fişek gösteri testlerini sur dibinde denerler. Testler bitince de artık zindana değil Venedikli Esir'in hoşuna gitmediği Hoca'nın evine giderler evde devamlı karşılıklı bir bilgi alışverişi içindedirler. Gerçi bu sadece Hoca'nın Venedikli Esir'den bildiklerinden faydalanması ile olur. Venedikli Esir kendini yeterli gördüğü için Hoca'nın bazı fikir ve sorularına burun kıvrıyordu umursamaz tavrı Hoca'yı hep kızdırıyordu nihayet Hoca ile Venedikli Esir'in beklediği gün gelmişti. Düğünün ikinci gününde havayı fişekleri yavaş yavaş patlamaya başlamıştı. Herşey çok mükemmel gidiyordu. Savaş sahnesini canlandıran mukavvadan gemiler ateş saçarak geçiyordu. Venedikli Esir'in tasrladığı "şeytan" adı verdiği ejderha alev saçarak herkesi etkilemişti ve herkes çok korkmuştu. Bu Venedikli Esir'i bile korkutup sanki memleket özlemine o an unutmış artık geri dönmek yerine İstanbul'un yok oluşunu hiç istemez gibiydi. Düğün böyle on gece sürmüştü. Düğün sonrası Paşa Hoca'ya tam masallardaki gibi olduğunu ve çok memnun kaldığını belirtmiştir. Venedikli Esir ile Hoca'yı Paşa ödüllendirmiştir. Ama o şeytanın zaferini yadırgadığını söylemişti. Düğün bitince Venedikli esir tekrar hücrelerine yollandı.

Bir süre sonra Paşa onu çağırtmıştı. Önce gösteriden memnuniyetini belirtip önce Venedikli Esir'e övgüler yağdırmış ardından asıl konuya girerek Müslüman olduğu taktirde serbest bırakılacağını söyledi. Venedikli bunu kabul etmedi. Üç buluşmada üç kez redetmesi Paşa'yı çok kızdırmıştı. Venedikli Esir artık idama doğru gidiyordu yine ölürken bile aynı hayali görüyordu "gözünü önünde evinin arka bahçesine bakan bir pencereden gördükleri canlandı. Bir masanın üzerindeki sedef kakmalı tepsinin içinde şeftaliler ve kirazlar duruyordu, masanın arkasında hasırdan örülmüş bir sedir vardı, üzerine pencerenin yeşil çerçevesiyle aynı renkte kuş tüyü yastıklar konmuştu; Daha arkada kenarına bir serçenin konduğu kuyuyla zeytin ve kiraz ağaçlarını görüyordu. Onların arasındaki ceviz ağacının yüksekçe bir dalına uzun iplerle bağlanmış bir salıncak, belli belirsiz bir rüzgarda, hafif hafif kıpırdanıyordu." s.f-30. Artık bundan sonra dinini değiştirse bile bir işe yaramayacağını anlamış kaderine razı olmuştu. Sonuç istediği gibi olmayıp cellatlar onu Paşa'nın yanına geri götürdüler. Bu sahnede bile dininden dönmeyip kararlılığını göstermesi Paşa'yı çok memnun etmişti. Yine de cezalandırmayı düşünüyordu ama Hoca'ya köle olarak teslim edeceğinden dolayı sözünü hatırladı. Azat etmesini de artık Hoca'ya bırakmıştı.

Venedikli Esir ile Hoca'nın yolları tekrar birleşmiş fakat bu sefer ilelebet doğru yol açılmıştı. Hoca Venedikli esire kendisine her şeyi ama her şeyi öğretirse serbest bırakacağını söyledi. Bir süre artık öğretmek yerine birlikte araştırıp bulmaya başladılar. İlk etapta Venedikli Esir bildiklerini gözden



geçiriyor Hoca ise onu fazla bir şey bilmiyor gibi davranıp onun tüm bildiklerini öğrenip özümsemeye çalışıyordu.Hoca'da İtalyanca öğrendikten sonra onun kitaplarını bitirince aralarında fazla bir fark kalmamıştı.Hoca Sübyan Okulunda hocalığa gidiyor,geri kalan zamanında hipotezlerini hazırlamak ve onu tetkik etmekle geçiriyorlardı

.İlk yılı Hoca'nın merak ettiği astronomi ile geçirdiler.Kendine bir rasathane biçimini andıran gözlem odası kurmuştu,hep gökyüzünü inceliyor ve elde ettiği sonuçları da karşılıklı tartışıyorlardı

.Bir süre sonra Paşa'nın ricası üzerine bir iş için Gebze'ye gitmişlerdi Hoca Gebze'deki tutarsız namaz vakitlerini düzeltmek için kusursuz bir saat yapmaya koyulmuştur.Artı olarak da kozmoğrafya kuramı ile de detaysal olarak inceliyordu.Hoca Paşa'ya yaptığı saati göstermiş,bu kusursuz icatla Paşa fazla ilgilenmemiştir.Tekrar tekrar Paşa'nın konağına götürüp göstermiş,Paşa da en sonunda saati yapmak için Venedikli Esir'den mi yararlandığını sormuş.Hoca sinirlenmiş,Paşa da onun bundan rahatsız olduğunu görünce bir silah için çalışmasını teklif eder.Ona "düşmanlarımıza dünyayı zindan edecek bir silah!"yap der.s.f.-40 Ama silahın nasıl bir şey olacağı hakkında paşa bilgi vermez.Proje ve tasarımı Hoca'ya bırakır.

Paşa onlara bir gün Çocuk Padişah'ın huzuruna çıkaracağını söyler Hoca evrenin düzenini bir maketle hazırlamış onu Çocuk Padişah'a götürmüştü.Çocuk fazla anlamsız sorularla Hoca'yı kızdırmış,Hoca onun bu sorularına hep safsatalarla yetindiği için sonra fazla aldırış etmemiştir.Hocaya göre Çocuk Padişah çok zeki idi ama etrafındakiler Hoca'nın fazla yanaşmasına engel oluyorlardı.Hoca kendini tam izah ettiremiyordu.Çocuk Padişah Hoca'nın fazla yıldızlarla içi içe olduğunu görünce Hoca'ya 'gebe olan aslan'ın kaç tane doğuracağını ve kaç dişi kaç erkek olur' gibisinden soru sorar.s.f.-45 Hoca astronomi ile ilgilendiğini,müneccim olmadığını söylese de Çocuk Padişah'ı ikna edemez.Hoca sonunda kaçış olmadığını anlayarak mantıklı bir söz ile doğan tüm yavruların eşit olacağı gibi Çocuk Padişah'a da "doğan yavruları birbirine denk olacak!" der.s.f.-46

Bu Hoca'ya yeni bir anahtar kazandırır.Müneccimbaşı Hüseyin Efendi dalavere çevirdiği için ve söyledikleri tutmadığı için katli vacip emri verilir ve öldürülür.Onun yerine artık Hoca dolduracaktır.Müneccim başının dökümanlarını Hoca ve Venedikli Esir okuduktan sonra baş başa vererek Hayat-ül Hayvan ve Acaib-ül Mahlukat adlı iki risale hazırlarlar bu Çocuk Padişah'a sunulan bir eserdir.Kitabı Paşa'ya verip Padişah'a iletmesini isterler.Paşa Hoca'yı çok sevdiği için bunu verirse bilim değil bunu müneccim birisinin yazabileceğini,bilim sadece silah geliştirme yönde olacağından Padişah'a



iletmemiştir. Her müneccimbaşının sonuna gelenlerden Hoca'ya da gelmesini istemez.

Padişah bülûğ çağına gelince Hoca, onun bu yaşta ve her şeyden etkileneceği için bir kitap yazmaya karar verir. Bu arda Köprülü Mehmet Paşa baş vezir olunca Hoca gibi değerli kişileri bilip Hoca'ya Gebze'de dirliğe kavuşturmuştur

.Bir süre Hoca ile Venedikli Esir kendi kendileriyle kaldıklarında "niye benim ben" sorusuna açıklık getirmeye çalışırlar. Cevap olarak ben benim gibi yorumlarda bulunurlar. s.f.-63

Günler sonra şehirde bir veba salgını çıkar. Her gün onlarca insan ölür. Venedikli Esir bu durumdan çok korkar. Hoca ve ahali bu hastalığı Allah'ın bir emri gibi görür. Bir şey yokmuş gibi herkes günlük hayatına devam eder. Ölüm varsa ölünecek gibi kaderlerine boyun eğler. Bu arada Hoca'yı da bir böcek ısırır. Koltuğun altındaki kocaman şişliği Venedikli Esir vebanın belirtisi zanneder. Hoca önce korkmaz ama oda bunun veba olduğunu zannederekten korkuya kapılır. Venedikli Esir vebadan korktuğu için ve kendisine bulaşacağı korkusundan Hoca'dan gizlice Heybeli Ada'ya kaçmaya karar verir ve gizlice evden kaçır. Kaçar fakat akli Hoca'da kalır. Onula yaşamaya alıştığı için onu özler. Hoca izini bulur ve onu tekrar yanına alır.

Padişah Hoca'yı çağirtmiş bu veba salgınının nasıl sona erdireceğini sorar Hoca ile Venedikli Esir yine baş başa veririler vebayı şeytana benzeterek ondan kurtulmanın formülü en çok nerede gezindiğini takip etmek derler. Halkı ev hapsinde ve çarşı pazarın da girişlerine kontrol noktası kurarlar belli bir süre sonra veba azalır Hoca'nın hazırladığı takvimin sayesinde ve tahmin gücüyle vebanın gününde bitmesi Hoca'yı başmüneccim yapar. Bu Hoca'nın Padişah'a daha çok yaklaşmasına neden olur. Hoca tüm vaktini neredeyse Padişah'la geçiriyordur. Bu hocayla Venedikli Esir'in onbeş yıl bekledikleri bir zaferdi.

Padişah artık yirmibir yaşındaydı. Hoca bu zamanda Padişah'la daha samimi olarak hırslı tutuyordu. Baş Vezir Köprülü'nün ölümü ve ordunun Macaristan seferine çıkması Padişah'la fazla görüşmemeye başladı.

Hoca bir süre sonra Padişah'ın av gezintilerine katılıyor. Padişah ona "düşmanlarımızı perişan edecek o inanılmaz silahı yap da görelim der. s.f.-124 Silah için gelirlerini bıraktığı köylerden, hanlardan, zeytinliklerden gelecek korkunç para Hoca ile Venedikli Esir'i deliye çevirmişti. Yaptıkları ilk taslağı Padişah'ın huzurunda test ederken Venedikli Esirin de işçilere emir verdiğini görünce onu huzuruna çağirtir onbeş yıl sonra tekrar padişah'ı görür. Padişah'a yirmi yıldan beri burada olduğunu söyler. Padişah Venedikli Esir'e "sen mi



öğretiyorsun bunları ona”der.s.f.-126 Padişah’la artık Venedikli Esirde sık sık görüşür.Hoca’nın anlattığı kadar Venedikli Esir’e göre aptal değildir.Padişah’ın ustaca sorduğu sorularda ve küçük zeka kurnazlıklarında” Hoca’nın ne kadar hoca ne kadar ben,ne kadar hoca”s.f.-129 olduğumuzu merak etmiş Padişah bu sözün akabinde biribirimize çok benzememize rağmen kişiliklerimizi ayırt edebiliyordu.Ama Venedikli Esir’in kişiliğinin kendisinden ayrılıp Hoca’nın ki ile,Hoca’nın kişiliğinin de Venedikli Esir ile ikisinin farkına varmadan birleştiğini anlamıştı.Padişah fikirlerimizi sunarken bile ‘hayır bu senin değil, onu düşüncesi.” deyiverirdi. Veya “şimdi, onun gibi bakıyorsun, kendin gibi bak !” diyerek ikisini birbirinden en iyi Padişah ayırt ediyordu.

Dört yıl boyunca Hoca silah projesi için yoğunlaşmış,Venedikli Esir de günlerini Padişah ile geçiriyordu.Venedikli Esir eğlencelere,gezinti mesire yerlere,törenlere,davetlere gidiyordu.Venedikli Esir’in Padişah’ın yanında devamlı gezmesi onun ününü artırmıştır.Bununla beraber Venedikli Esir hakkında dedikodu ve iftiralar çoğalır.Bütün bunlar’gavura dış biliyorlar’s.f-140 diye ortalıkta laf dolaşıyordu.

Nihayet Hoca silahı bitirir.Padişah Edirne’ye geçmiş Hoca ile Venedikli Esir’i çağırır.Silahı da beraberinde götürürler.Bir süre Edirne’de kaldıktan sonra ne zaman sefere çıkılacağı beklenilmektedir.Beklenen bir gün Lehliler ‘vergiyi gelin kılınçlarınızla alın’s.f-145 diye haber yollayınca sefer kararı alınır.Sefer için yola çıkılır.Hoca’nın yaptığı ucube silahta yanında götürülür.Sefer yolunda Padişah ve erkanı av seferleri ve yürüyüşüne çıkmıştı.Sefere giderken birkaç Hıristiyan köyün de Hoca birini yakalar,tercüman sayesinde şu soruyu sorar:” hayatımdaki en büyük günah,işlediğin en büyük kötülük neydi?”s.f.-148 Padişah’ın çok hoşuna gider.

Artık yolun sonuna gelirler.Lehlerin topraklarına girerler. Yeniçeriler arasında Venedikli Esir’in uğursuzluk getirdiği,onun bir hain ve ajan gibi söylentiler çoğalmaya başlar.Yeniçeriler Venedikli Esir’in kellesini istiyorlardı,bu arada savaş olanca kırgınlığı ile başlar.Sarı Hüseyin Paşa Lehlilerden Doppio Kalesi’ni alamamıştır.Çünkü Avusturyalılar,Macarlılar ve Kazakların yardımından dolayı alınamamıştı.Buna bir sebep de Hoca’nın yaptığı silah da çamura saplanmış,kimse onu çıkartmak için bile yanaşmamıştı.BEYAZ KALE alınamıştı.Savaşın mağlubiyeti üzerine Padişah’ın herkezi cezalandıracağı ve Venedikli Esir’in de Yeniçeriler öldüreceğini Hoca bildiği için gece çadır da Hoca ile Venedikli Esir giysilerini değiştirir ve Venedikli Esir Lehlilerin arasına rahatça karışıp Empoli’ye doğru yola düşer.

Savaştan sonra Hoca Gebze’ye gider.Artık evlenip dört çocuk sahibidir.Hoca Padişah’ı tahtan indirdiklerinde saraydan kaçmıştır.Artık kendini anı yazmaya adanmıştır. Hoca’nın evine bir gün Venedikli Esir’in memleketinden bir ziyaretçi

gelir Hoca'ya dostu yoldaşı olan Venedikli Esir'i anlatır.Onun Türkleri Padişah'ı ve kendi hayat hikayesini yazdığı kitabı anlatır.Türkleri çok sevdiğini söyler.Arkadaşı nişanlısı ile çok geç de olsa evlenmiştir.Venedikli Esir'in kitapları çok okunmuş ve çok satmıştır.Akademilerde ders vermiş çok zengin olmuştur.Hoca da gelen misafirine aynen kendi yazdığı hatıra kitabı misafire okuması için verir.Misafir okumaya başladığın da kitaptan bir ara kafasını kaldırdığın da Hoca'nın evinin arka bahçesine bakan o pencereden şunu görür "bir masanın üstündeki sedef kakmalı tepsinin içinde şeftaliler ve kirazlar duruyordu.Masanın arkasında hasırdan örülmüş bir sedir vardı,üzerinde pencerenin yeşil çerçevesiyle aynı renkte kuş tüyü yastıklar konmuştu....



**VENEDİKLİ ESİR:**

Romanın baş kahramanı ve kendi ağzından hayat hikayesi anlatılır.Kuşatma sırasında yirmiüç yaşındadır.Kendince mutlu bir hayatı vardır.Annesi ,babası,kekeme kız kardeşi vardır.Çok sevdiği nişanlısı ve kayınpederi vardır.Empoli'de yaşamaktadır.

Floransa'da,Venedik'te"bilim ve sanat"okumuştı.Astronomiden,matematikten, fizikten ve resimden anladığına inanıyordu; Tabi ki kendini beyenmişin tekiydi kendinden önce yapılan şeylerin çoğunu yutmuştu,hepsine de dudak büküyor du;Kısaca,sıradan bir gençti.Sevgilisi ile tutkuları,tasarıları,dünyayı ve bilim konuşan,nişanlısının kendisine hayran olmasını doğal karşılayan bu gencin sık sık yaptığım gibi kendime bir geçmiş uydurmam gerektiği zamanlarda,ben olduğuma inanmak gücüme gidiyor ama bir gün bu yazdıklarımı sabırla sonuna kadar okuyan birkaç kişi o gencin ben olmadığımı anlayacaklardır,diye kendimi teselli ediyorum'.s.f.-13

Sevgili kitaplarını çok seven ve onlara değer veren birisi idi.

Savaşta bile kendi hayatı için kâr çıkarabilen birisidir.Esir alındığında tıptan anladığını ve birkaç kişiyi iyileştirince zeki ve kıvrak akli sayesinde diğer esirlerden üstün tutulmuştur.Hatta bu işten para bile kazanıyordu.Bu esir olduğu zaman bile kendisine mucizeler oluşturan bir tiptir.Osmanlıların neler konuştuğunu anlayabilmek için hekimlikten kazandığı paralarla köle kahyalardan Türkçe dersi almıştır.Çok zeki olduğu için çok kısa zamanda Türkçe'yi öğrenmiştir .Bu paralardan bu kahyaya kendine yiyecek getirmesi için para veriyordu.Çünkü kendi sağlığını çok iyi bilen biri idi.

Hoca ile karşılaştıktan sonra birbirleri ile benzerliği onu çok korkutmuştu.Ona sanki bir oyun oynadıklarını düşünüyordu.hoca ile çalışmaya başlayınca devamlı tartışıyorlar ve ona çok kızıyordu.Astronomi eğitiminden Ptolome kozmoğrafyasının temel kurallarını bile biliyordu.Hoca'nın ona bir takım bildiklerini söylemesi ve bunları kanıtlamak için kitapları göstermesi karşısında Venedikli Esir önemsiz buluyordu.Çünkü kendini beğenmiş tarzı vardı.Bu da karşı tarafı hiç hoşnut kılmıyordu.

Beraber yaptığı gösteride Hoca'dan ayrılınca kıskanç gözlerinden kurtulduğuna seviniyor ama onla beraber geçirdiği hareketli günlere de aklı takılıyor sanki kendisine çok benzeyen Hoca'yı arıyor gibiydi.Venedikli Esir bu anı kitabında Hoca'yı ne kadar çok sevdiği Heybeliada'ya kaçıp tekrara, hiçbir şey yokmuş gibi geri dönmesi gösteriyor.Venedikli Esir Hoca'nın sorduğu



sorulara cevap vermediği zaman,Hoca da onu cezalandıracağını söyleyince onun sorularına tam olmasa da yanıt veriyordu .Hoca'nın kendisinden başka hiçbir şey yapamayacağını biliyordu.Onu bu haliyle hem küçümsüyor hem de bu halini çok seviyordu.

### HOCA:

Edirne'de yaşamaktadır.Babası çok erken öldüğü için Anne'si sonra bir daha evlenmiştir.İki tane öz dört tane üvey kardeşi vardır.Hoca öz kız kardeşi Semra'yı çok sever.Diğer kardeşlerini hiç sevmez .Onlar sadece para lazım olduğunda onu ararlardı.Okumaya en meraklı olan kardeşleri arasında Hoca imiş.Kardeşleri arasında en akıllı,en becerikli,en çalışkan ve en becerikli ve en güçlü olanında ve en dürüst olanı da hoca imiş.

Selimiye Medresesine kabul edilmişti,bitirecekken bir iftiraya uğramış ve ayrılmış.Annesinin ölümünden sonra İstanbul'a geldiğini,bir ara bir tekkeye dadandığını ama oradkilerin hepsinin alçak ve sahtekar olduğunu gördükten sonra ayrılmıştır.Tüm paralarını kitaba vermiştir.Parası bitince sağda solda

*küçük katıplık işleri yapmıştır.Sonra Sübyan Mektebinde hocalığa başlar*  
küçük katıplık işleri yapmıştır.Sonra Sübyan Mektebinde hocalığa başlar

Bir kere evlenmek üzere karar vermiş,olmayanca da bir daha mahallelinin ısrarı üzerine bile bunu düşünmemiş.

Üvey Babası yorgancı idi.Babasının mesleğine çok merakı vardır hatta boş vakitlerinde bile yorgan diker.'Dinine düşkünlüğü ve hep namaz kılar ' der Venedikli Esir onun için.Bazı geceleri aşuftelerle eğlenerek geçirir.Vişne reçelini de çok sever.

Hoca romanın asli kahramanlarındandır.Olay tamamen Venedikli Esir ve Hoca ile arasında geçer.Hoca Venedikli Esir'e tıpa tıp benzeyen ondan beş altı yaş büyüktür.Yüzü sakallıdır.Venedikli Esir Hoca'nın kölesi olarak verdiklerinde onu azat etmnin tek şartını koymuştu :'ne biliyorsan öğretmeni istiyorum'demiştir.Hoca ilk günlerde bir şeyler öğreniyordu Venedikli Esir'den.Öğrendikçe de meraklanıyor idi.Ama bu tuhaf bilgiyi derinleştirmek için bir adım daha atmaya çekiniyor idi.Venedikli Esir daha bilgili idi ama bu durum bunların karşılıklı küçümsemelerine hiç engel değildi.Hoca fazla hayranlığını göstermemek için onu belli belirsiz konulara çekip Venedikli esir'i küçümseyip kızdırıyordu.

Hoca'nın diğer merak ettiği konu Ay Yıldızlar ve Gökyüzü idi hatta Venedikli Esir'in Astronomi hakkında bildiklerini anlatınca ilk defa bir şey duymuşçasına çok meraklanıyor ve merakla dinliyordu.Fakat merakını açığa



vuracak bir şey söylemekten de çekiniyordu.Hoca kendince önemli bulduğu kitapları ve bilgileri Venedikli Esir'le tartışmak ve onun bilgisinden yararlanmak istiyordu ama Venedikli Esir'in bazılarını önemsiz bulduğunu görünce çok sinirleniyordu.Bu Hoca'nın bilime önem verdiği idi.Hoca yaptığı icatları anlamayınca herkisi aptal olarak görür.Ona göre herkes aptal oldukları için öğrenecekleri şeyin önce neye yarayacağını soruyorlar,aptal oldukları için ayrıntılara değil özetlere meraklıydılar.Aptal oldukları için bir birlerine benziyorlardı.Venedikli Esir'den hem vazgeçmediğini,hem de utandığını göstermek ayrı yanıydı.Hoca herhangi bir düşüncenin içinden çıkamayınca da onun yardımını dilerdi.

### **ÇOCUK PADİŞAH:**

Romanda asli şahıs kadrosuna yön veren tali şahıs kadrosundandır.Venedikli Esir onu ilk gördüğünde tarif eder.

Boyu yaşına göre kısa ,kırmızı yanaklı sevimli bir çocuktur.Araçları, kendi oyuncakları gibi elliyordu.Dedesı 1.Ahmet'dir.Annesi Hürrem Sultan'dır.

Padişah 21 yaşına girdiğinde Hoca ve Venedikli Esir'in yazdığı risalelerle yetişir sanki.hoca ile Venedikli Esir'in birbirlerine benzeseler de onların farklı karakterlerini ayırt edebilen tek kişi Padişah'tır.

### **ROMANDAKİ DİĞER KİŞİLER:**

- Sadık Paşa:Hoca'nın sıbyan okuluna girmesine vesile olan ve yakın dostu.
- Hüseyin Efendi:Müneccim başı ama sonra öldürölüyor.
- Sıtkı Efendi:yerine geçen müneccim başı.
- Takiyüddin Efendi
- Kösem Sultan
- Köprölü Mehmet Paşa:Başvezir
- Tarhuncu Ahmet Paşa:Başvezir

-Reis:Ceneviz dönmesi Osmanlı Kaptanı

-Mustafa Reis:İtalyan dönmeleri(Venedikli Esir'in arkadaşları)

-Osman Efendi:İtalyan dönmesi(Venedikli Esir'in arkadaşları)

-Sarı Hüseyin Paşa:Komutan

-Şişman Hasan Paşa:Komutan

-Hoca'nın Annesi.,kardeşleri üvey babası ve diğer akrabaları...

-VenedikliEsir'inAnnesi,KekemeKız

kardeşi,Ağabeyi,Babası,Nişanlısı,Kayınpederi,Anneannesi...

-Evliya:Gezginci

-Misafir:Hoca'ya Dostu olan Venedikli Esir'den haber getiren..



## DEĞERLENDİRME

Esinlenme, etkilene, gönderme, taklit etme, metinlerarasılık, intihal (çalıntı), aşırma gibi sözcükler dolaşır durur edebiyat dünyasında. Bu konuda neyin ne olduğunu tam olarak saptamak neredeyse imkansızdır. Edebiyat yapıtında içiçe geçmişlik, masum bir esinlenmeyi mi, yoksa düpedüz bir aşırma mı içeriyor, netlikle söyleyebilmek her zaman mümkün olmaz.

Joanne Kathleen Rowling, artık nereden 'esdiyse' Harry Potter romanlarını yazar çocuklar için. İlk önceleri hiçbir editör kitabını basmaya yanaşmaz.

Ancak sonra muazzam bir reklam kampanyasıyla ardarda yayınlanır kitapları; filmleri, afişleri, kitabı, defteri vs. çıkar Harry Potter'in. Reklama kanmaya hazır kitlelerin büyük bir 'açlıkla' kitaplara koştuğu filmi için sinema salonlarını doldurduğu görülür. Hakikaten 'kıskanılacak' bir durumdur. Bu ne muhteşem başarıdır böyle?

Bütün bunların ardında çağımızın iki gerçeği yatar. Birisi; eski ve pek fazla bilinmeyen bir 'masalı' yeni temalarla yeniden yazmaya kalkmanın rahatlığı; diğeri de her şeyi tüket, fazla düşünme, kendine 'yalancı rüyalar bul' diye hissettiren ve yönlendiren, bir gecikmiş ergenlik fantazmını her türlü boyun sunmanın kurgusu haline getiren 'tüketici sistemin' yapısı.

Rowling'in romanı Kutsal Kâse adlı eski bir masaldan 'esinlendiği' belirtilmektedir. Serge Tisseron'un Le Monde Diplomatique'nin Ocak 2002 sayısında 'Yeni Bir Efsane/ Ailelere Harry Potter' başlıklı yazısında vurgulandığı gibi, "Bu acemi büyücünün maceraları en eski söylencelerden birine, Kutsal Kâse söylencesine göndermelerde" bulunuyor. Harry Potter 'yalnızca içinde büyücülerin, kazanların ve Halloween soslu kötü yazgıların eridiği bir pota olarak değil, aynı zamanda bazılarının, en azından 11-14 yaş grubunun kaygılarına yanıt veren maceralar olarak' değerlendirildiğinde yukarıda vurguladığımız ikili yapıyı tamamlamış oluyor bir bakıma: Eski bir şeyi al, yeni bir duruma monte et ve ne kadar usdışılık hakimse o kadar başarılı olursun!

Harry Potter'de hiçbir karakter iyiliğin veya kötülüğün yanında yer almamaktadır. Bu yeni bir şey midir? S.Tisseron, "Oysa masala benzemeyen böyle bir öykü yapısının önceli yok değil. Bu Kutsal Kâse söylencesinin modeli. Bilinen hiçbir kültüre ait olmayan bu söylence H.Potter öyküleriyle ortak yanlar içermektedir. Bunların en az beşini Tisseron şöyle sıralar: 'Çok özel silahların kullanılması, simgesel hayvan olarak geyik, 'öpücük" sınavı, hayat veren kazanın rolü ve son olarak özel bir yazgının kanıtı olarak yara izi.'

Bu 'yara izi'ni Rowling de taşımaktadır. Esinlenme mi, metinlerarasılık mı, çalıntı mı? Rowling'in yarası kanamaktadır!

Geçerken belirtelim, verilen mesaj, 'Her şey o kadar hızlı değişiyor ki- ergenlik öncesi dönemin kendisinden başlarsak- ulaşmak için amaçlar belirlemek hiçbir işe yaramıyor, en iyisi değişimlere ayak uydurmak' biçiminde olunca bir başka yara da kanamaya devam ediyor demektir.



Orhan Pamuk da Kar'la birlikte çok hızlı bir reklam kampanyasına girişti ve kitabı defalarca baskı yaptı. Kitap 'çok sattı' ama çok okundu mu, orası biraz şüpheli. Her zamanki gibi sorumuz değişmedi: Sadece çok satmak yeterli midir? Her çok satan 'iyi' edebiyat yapıtı mıdır? Bu soruları derinlemesine incelemek mümkün ancak biz Orhan Pamuk'ta 'esinlenme' konusu üzerinde duracağız. Konumuz ise Kar değil Beyaz Kale olacak.

Pedro'nun Zorunlu İstanbul Seyahati/ 16. Yüzyıl'da Türkler'e Esir Düşen Bir İspanyol'un Anıları adlı bir kitap Türkçeye Fuad Carım tarafından çevrilir ve Güncel Yayıncılık tarafından 1996'da yayımlanır. Orhan Pamuk'un Beyaz Kale adlı romanı ile bu kitap arasında çok fazla 'benzerlikler' vardır. Ahmet Yıldız Edebiyat ve Eleştiri dergisinin 24. sayısında bu benzerliği ele alan 'Roman Yazma Teknikleri İçin Bir Örnek Kitap: Beyaz Kale' adlı bir inceleme yazar. Bu incelemede iki kitap arasındaki 'etkileşimleri' sıralar (Aktaran: Yalçın Küçük-Şebeke/"Network", YGS Yayınları, syf.113-115).

"...Ama ne olur ne olmaz, gene esir düşebiliriz korkusu ile, kürekçileri sıkıştırmaktan vazgeçtiler. Maluma kürek çekenler ya Türk ya 'Mağribi'. Gemi bir kere zaptedildi mi, bunlar artık serbest. O vakit Türklere, bu bize şunu etti, şu bize işkence yaptı derler..." (Pedro'nun..... syf.12)

"Türk ve Mağribli olan kürekçilerimiz sevinç çığlıkları atıyordu; sinirlerimiz bozuldu... Esir düşerse cezalandırılmaktan korkan kaptanımız kürek kölelerini şiddetle kırbaçlatmak için bir türlü emir veremiyordu..." (Beyaz Kale, syf.11)

"...Birinin bileklerini, kulaklarını ve burnunu kesip omuzuna bir pafta yapıştırdılar; paftada şu yazılı idi; "böyle eden böyle olur". Öbürünü kazığa çaktılar..." (Pedro'nun..... syf.12)

"...Kazığa oturtulan korkak kaptanımız yeni ölmüştü. Kırbaççıları burnunu, kulağını kesip ibret olsun diye bir sala koyup denize bırakmışlardı..." (Beyaz Kale, syf.11)

"Rampacılar gemiye daldılar ve herkesi çırılçıplak ettiler. Beni tepeden tırnağa soymadılar; sırtımdakiler onların hoşlanmadıkları ve beğenmedikleri şeylerdi. Hem sırtımdakilerle uğraşmaya bir lüzum görmediler; yattığım kamara çok değerli eşyalarla doluydu..." (Pedro'nun..... syf.13)

"...Rampacılar gemimize ayak basarlarken kitaplarımı sandığıma koyup dışarı çıktım. Gemi ana-baba günüydü. Dışarıda herkesi toplamışlar soyuyorlardı..." (Beyaz Kale, syf.14)

"...Cerrah mısın, diye sordular. Hayır deyince, az kalsın partiyi kaybediyordum. Bereket versin lafa, sözü geçen kaptanlardan Durmuş Reis karıştı. Cenevizli dönme Durmuş Reis 'idrar ve nabız hekimidir, cerrahtan daha faydalıdır' dedi. Kürekten işte bu suretle kurtuldum..." (Pedro'nun..... syf.12)

"...Sonradan Ceneviz dönmesi olduğunu öğrendiğim Reis iyi davrandı bana; neden anladığımı sordu. Küreğe verilmemek için hemen astronomi bilgimden, geceleri yön bulabileceğimden söz ettim, ama ilgilenmediler. Bunun üzerine bende bıraktıkları anatomi cildine güvenerek hekim



olduğumu ileri sürdüm. Az sonra gösterdikleri kolu kopmuş birini görünce cerrah olmadığımı söyledim. Öfkelendiler, beni küreğe vereceklerdi ki, kitaplarımı gören Reis sordu; idrardan ve nabızdan anlıyor muydum? Anladığımı söyleyince küreğe verilmekten kurtuldum..." (Beyaz Kale, syf.14)

Daha fazla uzatıp sabrınızı taşımak istemem. Bu tip 'benzerlik' örnekleri inceleme boyunca sürüp gidiyor. Artık 'ihtiyatı' elden bırakıp buna, Rowling'in ve Pamuk'un yaptıklarına düpedüz 'aşırma' diyebilir miyiz? Yoksa Yahya Kemal Beyatlı'nın Shakespeare konusunda olduğu gibi temkinli olmakta fayda mı var:

"Ben intihallere dair bazı etütler gördüm... Bir etüt de Le Cid'in (Corneille'in eseri) 120 mısraının Guilhem de Castro'ndan doğrudan doğruya tercüme edilmiş olduğunu bildiriyordu. Tetkik ettim ve aslını gözümle gördüm. Comoedia gazetesinde bir etüt, Shakespeare'in on üç bin mısraından dokuz bininin ya doğrudan doğruya veya takriben intihal olduğunu iddia etmişti." Hilmi Yavuz Zaman gazetesindeki "Haşim, İntihal ve Metinlerarasılık" adlı yazısında (24.4.2002) Yahya Kemal'in sözlerini şöyle bitirdiğini yazıyordu: 'Fakat yine de, Shakespeare'e intihal isnat etmek için düşünmek lazımdır.'

Okur mutlaka düşünecektir kim 'özgün' kim değil. 'Aşırmasız' yapıtlara ihtiyacımız var;

hem burası Türkiye demeden hem de şu ünlü çok sattı o zaman 'iyidir' demeye gerek görmeden. Eleştirel bir bakış açısı 'güneş altında söylenmiş yeni bir şey yoktur' ile intihalleri ayırmayı bilecektir.

ALİ ÇİÇEN

## KAYNAKÇA

1. [www.ntvmsnbc.com](http://www.ntvmsnbc.com)
2. [www.milliyetkitap.com](http://www.milliyetkitap.com)
3. [www.kitapca.com](http://www.kitapca.com)
4. [www.edebiyatelestiri.com](http://www.edebiyatelestiri.com)
5. Orhan Pamuk Beyaz Kale